

Oponentský posuk na bakalářskou práci **Martiny Svobodové: Změny v reciprocitě přátelských vztahů u dětí**

Vedoucí práce: Mgr. Klára Valentová

Bakalářská práce je empirickou studií, která zpracovává již sesbíraná data z mého grantového výzkumu GAČR Vliv expresivity a neverbální komunikace dívek vůči vrstevníkům na jejich sociální fungování během ontogeneze. Z práce není tato informace uvedena, jednak není jasné, jestli se autorka osobně účastnila sběru dat. Předpokládám z náznaků, že se v nějaké ze škol sběru dat skutečně zúčastnila. Doufám, že během obhajoby upřesnění podílu na sběru dat zazní. Cílem práce je vyhodnotit vztah mezi věkovou kategorií dětí nebo pohlavím a mírou reciprocit jejich přátelských vztahů. A to jak v rámci pohlaví, tak mezi pohlavími.

Práce vyniká hlavně v teoretické části, která představuje rozsáhlé review problematiky přátelských vztahů od předškolního věku po adolescenci. Zpracovává velké množství aktuální literatury, srozumitelně parafrázuje poznatky, přehledně strukturuje text, všímá si kontroverzních témat, nedořešených otázek apod. Jediné, co mi kazilo výsledný dojem, bylo zaměňování reciprocit ve smyslu sociální směny nebo oplácení pomoci a reciprocit ve smyslu opěťovaného přátelství. Ačkoli oba fenomény spolu jistě souvisí, nejsou v žádném případě synonymní. Je možné nalézt dvojici, která se vzájemně považuje za přátelskou, avšak reciproční výměna aktů pomoci v rámci ní neprobíhá nebo pomoc proudí asymetricky atd. Naopak reciproční vztah ve smyslu sociální směny může probíhat i mezi dětmi, které se za přátele nepovažují. Není tedy předpoklad častějších recipročních přátelství ve starším věku založen spíše na poznatcích o vývoji recipročních aktů směny spíše než na poznatcích o frekvenci vzájemné nominace?

Empirická část má silné i slabé stránky. Oceňuji, že autorka pečlivě popisuje vzorek participantů. Způsob zpracování data a výpočet míry recipročních přátelství považuji za originální, je znát, že autorka (případně ve spolupráci s vedoucí práce) postupy pečlivě promýšlely. Nejsem si jistá, jestli je ale nakonec zvolený postup vhodný. Presentaci výsledků považuji za přehlednou. Ocenila bych také diskuzi získaných výsledků.

Naopak za slabé stránky považuji stručnou a nepřesnou metodologickou část. Autorka zcela rezignovala za představení celého kontextu studie a vlastní sběr dat popisuje nekonzistentně a nepřesně (např. rozhovor prezentuje jednou jako strukturovaný, jindy jako polostrukturovaný; uvádí, že děti byly testované v řijnu, což neodpovídá, naopak poměrně důležité skutečné údaje o době testování chybí; nebo uvádí, že údaje z rozhovorů nebyly ověřovány pozorováním, přitom 3hodinové pozorování interakcí mezi spolužáky vždy předcházelo rozhovoru; na sběru dat se pokud vím neúčastnila žádná profesorka...). Řada údajů chybí – období testování, školení výzkumníků, průběh celého rozhovoru, denní doba, lokalizace škol, atd.)

Výpočet recipročních vztahů nakonec nepovažuji za správný. Nemyslím si, že je možné očekávat, že s množstvím dětí ve třídě bude také narůstat počet reciproční přátelství, které si tam děti vytvoří. Ta mají přece poměrně jasný a nízký strop. Tím pádem myšlenka brát počet recipročních vztahů jako podíl ze všech možných vztahů uměle poníží počty vztahů v početných třídách. Ostatně studentka tento artefakt vlastního výpočtu sama prezentuje v Obrázku 3. Lepší by bylo počítat s absolutními počty recipročních vztahů a velikost třídy brát jako kontrolní proměnnou. Z hlediska statistických výpočtů chybí testy normality a volba některých statistických testů není jasná – jak mohla autorka například provádět párový t-test pro porovnání vztahů dívek a chlapců? Co bylo těmi páry?

Navzdory těmto připomínkám považuji práci za pozoruhodnou a dokonce mám podezření, že výsledky se potvrdí, i až se přepočítají správně. Čím si pak autorka bude vysvětlovat podivné rozkolísané údaje pro 6. třídy? To je jeden z velmi zajímavých výstupů práce.

Celkově hodnotím práci jako pečlivě zpracovanou, čtivou, obsahující mnoho pěkně strukturovaných informací a určitou inspiraci k zajímavému, i když zatím nedotaženému, vlastnímu výzkumu.

Navrhuji známku velmi dobře

Doc. Mgr. et Mgr. Jitka Lindová, Ph.D.